Kwartaalrapportage Implementatie bronmaatregelen

Onderdeel van de structurele aanpak voor het realiseren van stikstofreductie

Periode: Q3 2022

Definitief

Datum: 27 december 2022

Inhoud

Inleiding 3
1. Ontwikkelingen op programmaniveau 4
1.1 Voortgang 4
1.2 Versterken bronmaatregelen 5
1.3 Legaliseren PAS-melders d.m.v. maatwerk 5
2. Implementatie Bronmaatregelen 6
2.1 Dashboard bronmaatregelen 6
2.2 Fase en implementatie bronmaatregelen 7
3. Voortgang bronmaatregelen 9
3.1 Maatregelen Industrie 9
3.2 Maatregelen Landbouw 9
3.3 Maatregelen Mobiliteit en bouw 12
4. Raakvlakdossiers 14
4.1 Monitoring 14
4.2 Legalisatieprogramma 14
4.3 Stikstof Registratie Systeem 15
5. Beheersaspecten 15
5.1 Voortgang bronmaatregelen 15
5.2 Prognose stikstofreductie bronmaatregelen structurele pakket 17
5.3 Budgettaire overzicht 18
Bijlage A. Budgettaire overzicht per bronmaatregel 20
Bijlage B. Risico's en aandachtspunten 22

Inleiding

Voor u ligt de zevende kwartaalrapportage implementatie bronmaatregelen. De rapportage heeft als peildatum 30 september 2022 en richt zich op het derde kwartaal van 2022. In de rapportage worden de ontwikkelingen ten opzichte van de vastgelegde politieke -, bestuurlijke- en samenwerkingsafspraken toegelicht. Omdat er relatief veel wijzigingen hebben plaatsgevonden in Q4 2022 is er in een aantal gevallen een voetnoot opgenomen, omdat de laatste stand van zaken alvast te benoemen.

De kwartaalrapportage heeft tot doel het directeurenoverleg (DO) en het DG overleg te informeren over de voortgang en wordt ingezet om diverse gremia en stakeholders binnen het Rijk en medeoverheden te informeren.

In de rapportage worden de voortgang en de aandachtspunten op programmaniveau, en de maatregelen op het niveau van de domeinen toegelicht. Daarnaast wordt er aandacht besteed aan de prognose voor het verwachte reductie effect, de mijlpalenplanning en het budgettaire beeld. De rapportage is opgesteld door DG Landelijke Directoraat-Generaal Landelijk Gebied en Stikstof (DGLGSDG LG&S) op basis van de ontvangen informatie van de bronmaatregeleigenaren, het ministerie van Financiën (FIN) en van de beleidsverantwoordelijken binnen DGLGSLG&S voor de verschillende raakvlakdossiers.

Leeswijzer

Deze kwartaalrapportage bestaat uit vier hoofdstukken. In het eerste hoofdstuk wordt ingegaan op de belangrijkste ontwikkelingen op programmaniveau in het derde kwartaal van 2022.

Het tweede hoofdstuk is gewijd aan de implementatie van de bronmaatregelen in het derde kwartaal van 2022. Dit hoofdstuk begint met een dashboard waarin de basisinformatie overzichtelijk wordt weergeven. Het dashboard wordt opgevolgd met informatie over de implementatie van de bronmaatregelen. Vervolgens worden de ontwikkelingen over de industrie-, landbouw-, mobiliteits- en bouwmaatregelen één voor één en in detail toegelicht met behulp van *visuals*. Dit hoofdstuk eindigt met een selectie van de meest recente risico's en aandachtspunten.

Het derde hoofdstuk bevat de actuele informatie over de raakvlakdossiers die invloed (kunnen) hebben op, of een directe relatie hebben met de uitvoering van de bronmaatregelen. Dit zijn de onderdelen: monitoring, legalisatieprogramma, SSRS, gebiedsgericht aanpak (GGA) en toestemmingsverlening.

Het laatste hoofdstuk gaat over de beheersaspecten. Het geeft een overzicht van de mijlpalen per bronmaatregel en bevat informatie over de prognose stikstofreductie en budgettaire zaken.

Deze kwartaalrapportage bevat twee bijlagen. In deze bijlagen is informatie te vinden over het budgettaire overzicht en de algemene risico’s en aandachtspunten

1. Ontwikkelingen op programmaniveau

De implementatie van het bronmaatregelenpakket, als onderdeel van de structurele aanpak voor het realiseren van stikstof reductie voor de omgevingswaarden, is in volle gang. Een derde van het maatrelenpakket zit inmiddels in de uitvoeringsfase. Hieronder worden de belangrijkste aandachtspunten op programmaniveau weergegeven van het afgelopen kwartaal.

1.1 Voortgang

Op dit moment hebben 9 maatregelen een groene status, 2 oranje en 6 rood. Eén maatregel is afgerond. In vergelijking met het vorige kwartaal is er één maatregel van rood naar oranje gegaan, namelijk Retrofit binnenvaart, en zijn er drie nieuwe maatregelen naar de status rood opgeschoven, namelijk: Maatregelen Bouw, het Omschakelprogramma en de Stalmaatregelen. Daarnaast behouden de maatregelen: Verdunde mest, Lbv en MGA de status rood.

In deze rapportage melden 13 van de 18 maatregelen een vorm van vertraging op de initiële planning. Hieronder worden de wijzigingen van Q3 2022 ten opzichte van Q2 2022 belicht. Diverse maatregelen hebben te maken met langdurige trajecten en in een aantal gevallen kost het opstellen/goedkeuren van een bestedingsplan meer tijd dan vooraf was berekend. Ook nemen in een aantal gevallen de onderzoeken meer tijd in beslag. In dit kwartaal zijn er drie nieuwe maatregelen die een aanpassing in de planning hebben ten opzichte van Q2 2022. Eén maatregel heeft te maken met vertraging. De overig twee hebben een aanpassing die niet tot vertraging leidt. Daarnaast staat de voortgang van twee bronmaatregelen op ‘on hold’, omdat het onduidelijk wanneer en in welke vorm deze maatregelen verder kunnen. Hieronder volgt inhoudelijke toelichting op de vertragingen en de status ‘on hold’.

Toelichting op de vertraging:

- Mestverwerking: De regeling is in 2022 vertraagd doordat voorziene openstelling gelijk viel met de graslandderogatie onderhandelingen. Om hier niet mee te interfereren is gekozen openstelling uit te stellen naar Q4 2022[1].

Toelichting op planning ‘on hold’:

- Lbv: September 2022 is het onduidelijk of de conceptregeling en de (pre-)notificatie in oktober kunnen worden aangeboden aan de Europese Commissie. Hierdoor heerst er onzekerheid rondom de voorgang van deze maatregel[2].
- Mestverdunning: De bronmaatregel en de voortgang hiervan loopt stroef. Het is noodzakelijk om een bijsturingsplan op te stellen om te bepalen hoe verder kan worden gegaan met deze maatregel. De planning is dat dit plan in Q4 2022 wordt opgeleverd. Op basis daarvan kan er ook opnieuw worden bepaald wat de tijdslijnen worden voor de sectorafspraken, concept subsidieregeling en de opensteling.

Daarnaast hebben een aantal maatregelen aanpassingen in hun planning gehad. Dit zorgt niet per definitie voor vertraging:

- De MGA-1 blijft langer open. Dit geeft aanvragers meer tijd om zich aan te melden. De openstelling van MGA-2 verandert van Q3 2022 naar Q2 2023.
- Omschakelprogramma: de evaluatie van deze maatregel moest nog worden bepaald. Dit zal in Q4 2022 plaatsvinden.

[1] De regeling Hoogwaardige Mestverwerking is per 1 december 2022 opengesteld (https://www.rvo.nl/subsidies-financiering/hmv)
[2] De pre-notificatie heeft inmiddels plaatsgevonden

1.2 Versterken bronmaatregelen

De maatregelen uit de structurele aanpak stikstof leveren, zoals in deze kwartaalrapportage is te lezen, de eerste stikstofreductie op. De reductie opbrengst van dit pakket wordt echter inmiddels ambtelijk lager ingeschat dan de oorspronkelijke prognoses. Daarom is gekeken naar mogelijkheden tot bijsturing, vooruitlopend op de tweejaarlijkse monitoringsrapportage. Zoals vermeld in de kamerbrief van 25 november 2022 wordt in samenwerking met andere departementen onderzocht welke verdere maatregelen mogelijk zijn[3]. De minister voor Natuur en Stikstof is voornemens € 400 miljoen beschikbaar te stellen voor het programma Schoon en Emissieloos Bouwen (SEB) en € 200 miljoen te reserveren voor een aantal specifieke (bovenwettelijke) nader te bepalen stikstofmaatregelen op het gebied van industrie, bouw en mobiliteit, waaronder de industriële piekbelasters. In het najaar van 2023 wordt bezien of deze gereserveerde middelen inderdaad een kosteneffectieve besteding hebben gevonden of dat de bestemming van deze middelen hiervoor wordt gevonden voor bijvoorbeeld SEB.

Daarnaast wordt er gekeken naar normering en beprijzen. In de verdere uitwerking wordt voor alle sectoren aanvullende opties uitgewerkt waarbij wordt bezien of deze kunnen leiden tot additioneel effect. De Kamer zal in het voorjaar van 2023 over de verdere uitwerking worden geïnformeerd.

1.3 Legaliseren PAS-melders d.m.v. maatwerk

Het kabinet heeft € 250 mln. naar voren gehaald uit de tweede tranche van de Lbv om de provincies in staat te stellen maatwerk te leveren en de meldingen versneld te legaliseren. Daarvoor wordt momenteel een regeling uitgewerkt die naar verwachting begin 2023 wordt gepubliceerd in de Staatscourant. Tot slot is op 14 oktober 2022 vastgesteld dat de inzetbare ruimte uit de 500-600 piekbelasters met voorrang naar de PAS-meldingen gaat.

[3] In de rapportage van Q4 2022 volgt een eerste beeld op de aanvullende maatregelen (Lbv+, SPUK-regeling).

2. Implementatie Bronmaatregelen

2.1 Dashboard bronmaatregelen

In het onderstaande dashboard (Figuur 1.) wordt de belangrijkste beheersmatige informatie uit de kwartaalrapportage visueel weergeven.

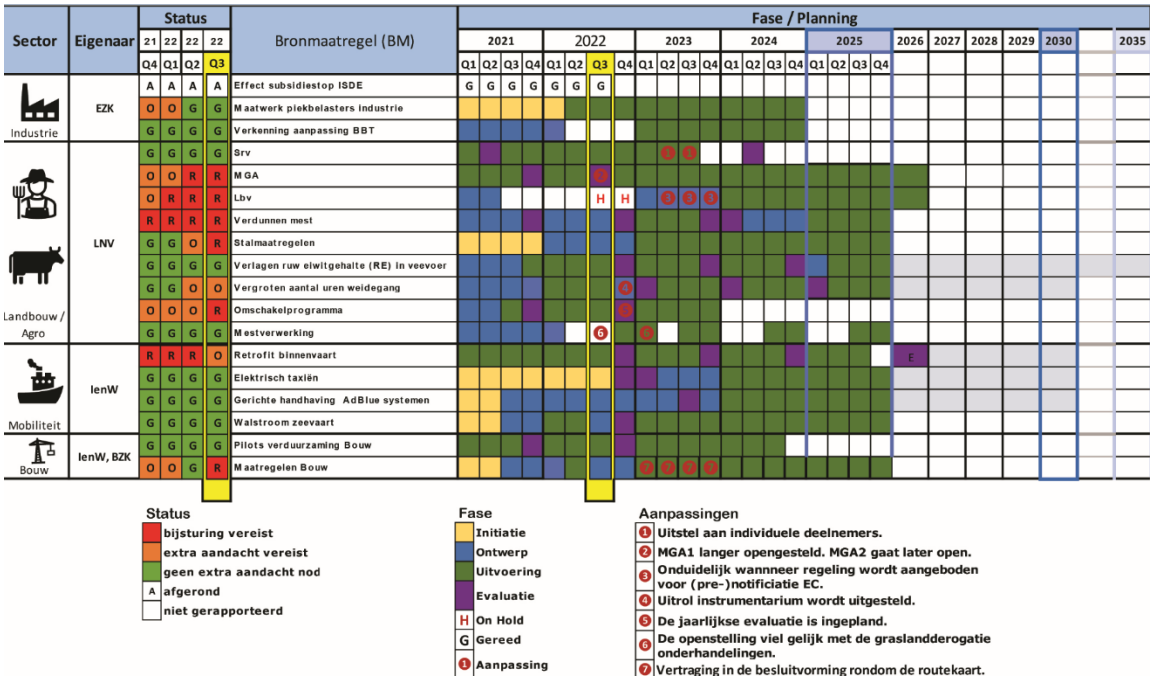

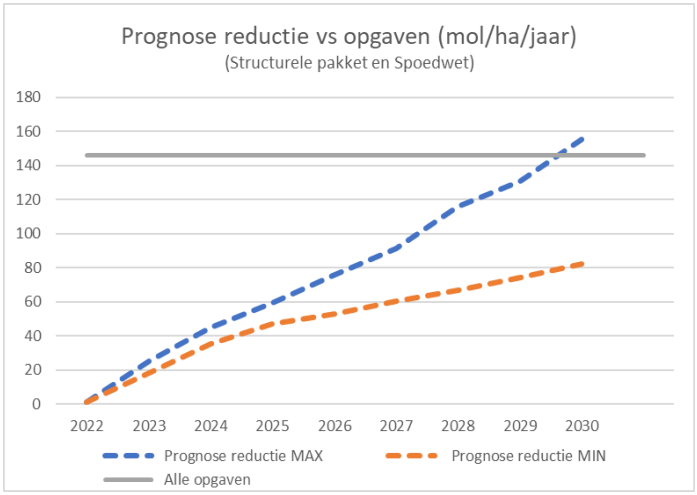

Budget TOTAAL	Budget naam	mln €				
Programma overzicht	Originele reeks 2020	3.182				
	Hordijk	150				
	PAS melders	-10				
	7e actieprogramma nitraat	-70				
	Originele reeks NIEUW	3.252				
Structureel pakket	Huidige reeks	3.245	20	*EZK*		
			1.885	*LNV*	133	MGA
			648	*IenW*		
			75	*BZK*		
			617	*AP Stikstof*		
			mln €	Depart.	mln €	

Jaar	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Prognose reductie MAX		5	29	49	63	80	95	120	135	159
Prognose reductie MIN		5	22	39	51	57	64	71	78	86

Opgaven	Doelbereik ** mol/ha/jaar	
Natuur	110	
Ontwikkelreserve	28,5	
Legalisatieprogramma*		11
MIRT & Woningbouw	7,6	
TOTAAL	146,1	

* In de ontwikkelreserve wordt 11 mol gemarkeerd voor het legaal houden van meldingen

**politiek beleidsmatige cijfers zonder afstandsgrens

Figuur 1. Dashboard implementatie bronmaatregelen: status en planning maatregelen, prognose doelbereik en doel stikstofdepositieruimte van de bronmaatregel van het structurele pakket.

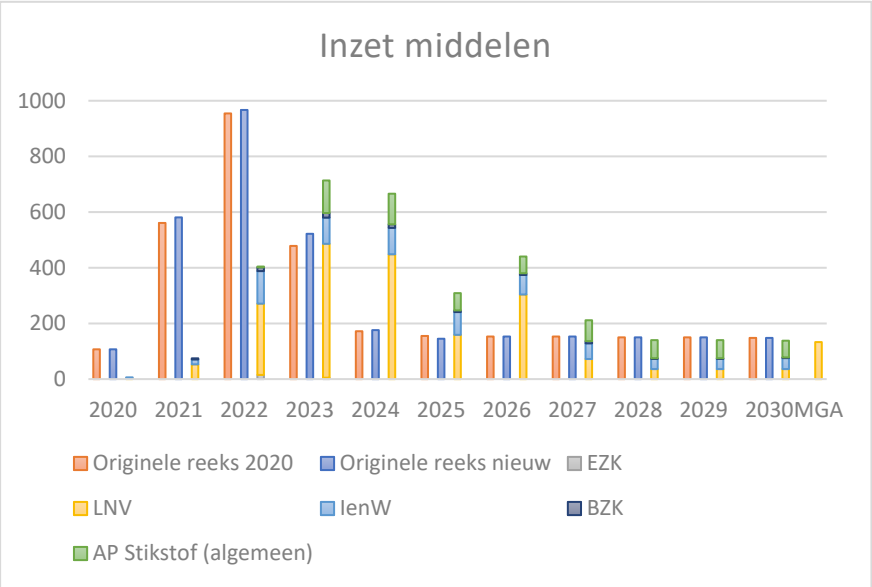

Vervolg Figuur 2. Dashboard implementatie bronmaatregelen: status en planning maatregelen, prognose doelbereik en doel stikstofdepositieruimte van de bronmaatregel van het structurele pakket.

2.2 Fase en implementatie bronmaatregelen

Status

De bronmaatregelen zijn binnen de structurele aanpak verdeeld over drie domeinen, te weten mobiliteit, landbouw, en industrie & bouw[4].

Van de achttien bronmaatregelen hebben negen de status[5] groen, twee de status oranje (extra aandacht vereist) en zes de status rood (bijsturing vereist). De maatregelen met de status rood zijn: Lbv, Mestverdunning en de MGA, Maatregelen Bouw, het Omschakelprogramma en de Stalmaatregelen. Deze laatste drie zijn dit kwartaal naar rood verschuiven. De Lbv, Mestverdunning en de MGA stonden in Q2 2022 ook op rood.

De statussen van de bronmaatregelen zijn in Hoofdstuk 3. Voortgang bronmaatregelen terug te vinden[6].

De belangrijkste oorzaken voor het toekennen van de status “bijsturing vereist” zijn:

- Verschuiving van de planning (en mogelijk daarmee het moment waarop reductie wordt gerealiseerd);
- Complexiteit bij de uitwerking van de kaders dan wel het ontwerp van de regeling;
- Maatregelen die elkaar negatief beïnvloeden;

Van de achttien maatregelen is er één afgerond (ISDE subsidie - pellet kachels en biomassaketels) en zijn er tien in uitvoering. De tien maatregelen in uitvoering zijn de Pilots verduurzaming bouw, de Subsidieregeling sanering varkenshouderijen (Srv), de MGA-1, het Omschakelprogramma, de Stimuleringsregeling Retrofit Binnenvaart, Weidegang, Walstroom Zeevaart, Maatregel Piekbelasters Industrie, Verlagen ruw eiwitgehalte en de Maatregelen bouw.

Prognose doelbereik

Het weergegeven stikstofreductie potentieel van de maatregelen in 2030 is gebaseerd op de doorrekening van het PBL in samenwerking met RIVM, TNO en CE Delft in 2020. Het groeipad betreft een ambtelijke inschatting. Uit figuur 1. blijkt dat voor het behalen van alle opgaven de minimale bandbreedte van het pakket bronmaatregelen onvoldoende blijkt op basis van de huidige ambtelijke inschattingen van

[4] De maatregel snelheidsverlaging wordt ingezet voor de MIRT/Woningbouw maar maakt geen onderdeel uitmaakt van de structurele aanpak. De voortgang van deze maatregel wordt zodoende niet meegenomen in deze rapportage.
[5] Bij de weergave van de status van de implementatie van de bronmaatregelen wordt een onderscheid gemaakt in drie categorieën: groen (geen extra aandacht) oranje (extra aandacht vereist) en rood (bijsturing vereist).
[6] Deze status is bepaald door de bronmaatregeleigenaren, met als referentiekader de in januari 2021 gemaakte samenwerkingsafspraken.

de groeipaden[7]. In 2023 vindt in het kader van de tweejaarlijkse monitoringsrapportage een nieuwe doorrekening plaats van het pakket.

De bijgestelde inschattingen van de doorgerekende prognoses verhogen de onzekerheid op het behalen van de doelstellingen. Op basis van de huidige ambtelijke inschattingen van de prognoses ligt de schatting voor het structurele pakket en de Spoedwet aanpak stikstof 2019 gezamenlijk tussen de 86 en de 159 mol (zie figuur 1).

Het pakket is ondertussen versterkt met middelen ter versterking van het bronmaatregelpakket n.a.v. de invoering van de maximale rekenafstand.

Financieel inzicht

- Het budget voor de bronmaatregel walstroom is verruimd van € 12 mln. naar in totaal € 64 mln.[8] De oorspronkelijke prognose van 0,3 mol/ha/jr. is nog niet opnieuw doorgerekend.
- De regeling verduurzaming binnenvaart is vanuit de middelen ter versterking van het bronmaatregelpakket n.a.v. de invoering van de maximale rekenafstand een bedrag van € 10 mln. toegekend. Dit is bedoeld om het bronmaatregelenpakket te versterken. Een aanvullende € 16 miljoen is nog gereserveerd voor deze regeling.

Aandachtspunten en risico's

Een belangrijk risico voor het pakket bronmaatregelen blijft het niet behalen van de benodigde opbrengst van stikstofdepositiereductie. Er wordt gekeken naar mogelijkheden tot bijsturing van het pakket, in aanvulling op het bijsturen van de individuele maatregelen.

Hieronder worden de belangrijkste, dan wel eventueel de nieuwe risico's benoemd. Het volledige overzicht van risico's en aandachtspunten is te vinden in bijlage B. Risico's en aandachtspunten.

- Energieprijzen: voor de maatregel piekbelasters industrie heeft de stijging van de energieprijzen impact op de uitrol. Doordat de energieprijzen stijgen, zijn er minder middelen om te investeren in de verduurzaming. Ook kan er een verschuiving optreden naar meer inzet van (houtige) biomassa.
- Financiële middelen: een tweetal bronmaatregelen kampt met een tekort aan financiële middelen (maatregelen bouw) of middelen die (tijdelijk) niet beschikbaar zijn (Omschakelprogramma), omdat ze anders zijn ingezet. Dit zorgt voor spanning op de voortgang van de maatregel.
- Een aantal maatregelen heeft dit kwartaal opnieuw vertraging opgelopen. Daarnaast zijn er ook een aantal maatregelen waarvoor is besloten om de planning op 'on hold' te zetten, omdat het onduidelijk is wanneer en/of in welke vorm de maatregel voort kan gaan. Dit gaat om de Lbv en Mestverdunning.
- Ook de beleidsmatige keuzen rondom diverse maatregelen zorgt voor spanningen over de voortgang, waaronder het omschakelprogramma.

[7] Structurele pakket, inclusief woningbouw en 7 MIRT-projecten.
[8] € 20 mln. extra Srv -middelen, € 32 mln. extra Hordijkmiddelen

3. Voortgang bronmaatregelen

3.1 Maatregelen Industrie

Het ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK) is verantwoordelijk voor de implementatie van de twee maatregelen binnen het domein Industrie en het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (IenW) voor de derde maatregel (zie tabel 1).

Maatregelen industrie	Status	Fase	Datum openstelling	Reductie potentieel		Budget
EZK				Min	Max	mln.
Effect subsidiestop ISDE (pellet kachels en biomassaketels)	Gereed			0,0	0,1	
Maatwerk piekbelasters industrie	☺	Uitvoering	Q2 2022	0,0	0,3	20
IenW						
Verkenning aanpassing BBT	☺	Ontwerp	Q1 2023	0,0	5,0	-

Tabel 1. Bronmaatregelen voor het domein industrie

Maatwerk piekbelasters Industrie

Voor de Maatregelen Piekbelasters Industrie[9] is er besloten om de middelen die resteerden bij andere subsidieregelingen door te schuiven naar de VEKI-regeling. Op 22 juni 2022 is de VEKI-regeling opengesteld. Tegen de aanvankelijke verwachtingen in is het budget nog niet uitgeput. Een vermoedelijke oorzaak is volgens EZK en RVO de hoogte van de energieprijzen. Vooral de meer energie-intensievere bedrijven hebben baat bij het soort investeringen dat de VEKI-regeling mogelijk maakt, maar dat zijn tegelijk de bedrijven die problemen in hun cashflow kunnen hebben/krijgen, waardoor het rondkrijgen van de financiering voor een verduurzamingsproject lastig, zo niet onmogelijk wordt.

Verkenning aanpassing BBT

Een voorstel tot actualisering en aanscherping van enkele regels op het gebied van industriële emissies is in Q4 2021 voor voorhang naar het parlement verstuurd. Een voorstel tot actualisering en aanscherping van enkele regels op het gebied van industriële emissies is op 24 augustus jl. in het Staatsblad gepubliceerd. De uiteindelijke inwerkingtreding van de wetgeving is (september 2022) vertraagd naar 1 januari 2023 doordat de regelgeving onderdeel uitmaakt van de Omgevingswet (waarvan de inwerkingtreding is uitgesteld naar 1 januari 2023).

3.2 Maatregelen Landbouw

Het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) is verantwoordelijk voor de implementatie van de negen maatregelen binnen het domein landbouw. De maatregelen zijn ingedeeld in drie groepen; Beëindigings- , management- en innovatiemaatregelen. Een overzicht hiervan is weergegeven in tabel 2.

[9] Het gaat hier niet om de aanpak piekbelasters zoals bedoeld in de brief aan de Tweede Kamer over de voortgang integrale aanpak landelijk gebied en opvolging uitspraak Raad van State over Porthos (Kamerstukken II, 2022-2023, 23249)

Maatregelen landbouw	Status	Fase	Datum openstelling	Reductie potentieel		Budget
				Min	Max	mln.
Beëindigingsmaatregelen						
Verhogen budget Subsidieregeling sanering varkenshouderijen (Srv) [10]	☺	Uitvoering	2019	2,8	2,8[11]	106,6[12]
Maatregel Gerichte Aankoop (MGA)	☹	Uitvoering	2020	12	12	480[13]
Landelijke beëindigingsregeling veehouderijlocaties (Lbv)	☹	Ontwerp	Q1 2023	10,0	20,0[14]	1.000
Managementmaatregelen						
Verdunnen mest	☹	Ontwerp	*Hold*	2,3	9,2	105
Verlagen ruw eiwitgehalte (RE) in veevoer	☺	Uitvoering	Q1 2022	18,0	53,5	73
Vergroten aantal uren weidegang	😐	Ontwerp	Q1 2023	0,8	3,7	3
Innovatiemaatregelen						
Stalmaatregelen	☹↓	Ontwerp	Q4 2022	29,0	41,0	280
Omschakelprogramma	☹↓	Uitvoering	Q3 2021	3,5	3,5	175
Mestverwerking	☺	Ontwerp	Q4 2022	NTB	NTB	15

Tabel 2. Bronmaatregelen voor het domein landbouw (Pijl: mutatie ten opzichte van laatste rapportage)

Subsidieregeling sanering varkenshouderijen

Voor de Srv zijn er in oktober 277 deelnemers. Er zijn geen aanvragen meer in behandeling. Er zijn 275 verzoeken tot uitkering van het voorschot van 70% afgewikkeld (daarmee is op 275 varkenshouderijlocaties de productie definitief en onherroepelijk beëindigd). Op 2 oktober 2022 hadden 250 varkenshouders een verzoek tot definitieve subsidievaststelling (na sloop van de productiecapaciteit) ingediend. Hiervan zijn er 234 afgewikkeld. Deze aantallen zijn totale deelname cijfers aan de regeling.

Maatregel Gerichte Aankoop

De voorbereiding van de invulling van de 2^{e} tranche is voortgezet. Gezien de vele aanpassingen die worden voorzien, wordt ingezet op een nieuwe Ministerraad. Recent heeft er informeel overleg plaatsgevonden met de Europese Commissie (EC) over staatssteunaspecten van de MGA-2. Ook vinden gesprekken plaats met de provincies of en in welke vorm de MGA-2 meerwaarde heeft naast de Lbv en de versnellingsmaatregelen. Besluitvorming daarover vindt naar verwachting eind 2022 plaats. De verwachting is dat de MGA-2 (incl. doorstartverbod) of een variant daarvan pas in 2023 kan worden opengesteld.

Landelijke beëindigingsregeling veehouderijlocaties

Naar aanleiding van de publieke consultatie is besloten om voor de Lbv per overbelast N2000-gebied een aparte drempelwaarde te gaan hanteren, RIVM heeft hier in september advies op gegeven waarop de regeling met de toelichting zijn geactualiseerd. Deze wijziging heeft tot vertraging geleid. Voorbereidingen worden getroffen om de Lbv na verwerking van deze wijziging z.s.m. te notificeren bij de Europese Commissie.

Mestverdunning

De werkgroep voor de bronmaatregel Mestverdunning heeft, gelet op het toch wat sombere beeld over het effect van het verdund aanwenden van mest, besloten zijn scope te verbreden tot (eenvoudige) vormen van mestbewerking in het traject voor de toediening van de mest. In de stuurgroep van Bemest op z'n best is besloten dat voorstellen voor aanzuren, of beter gezegd neutraliseren, van mest binnen de scope van het innovatieprogramma vallen. Het streven is om aan het einde van 2022 zicht te krijgen op mogelijk perspectiefvolle technieken die kunnen bijdragen aan de verlaging van de ammoniakemissie op het moment van mesttoediening.

[10] De reductie van de Srv zal naar verwachting volledig worden ingezet om aan het SSRS te vullen.
[11] 2,8 mol is gebaseerd op AERIUS Calculator 2020. Daarin was de maximale rekenafstand van 25 km nog niet meegenomen
[12] Dit is het resterende bedrag van de tweede verhoging Srv. De € 60 mln. uit de eerste verhoging n.a.v. het Urgenda vonnis komt ook ten goede komt van de stikstofaanpak. De resterende middelen Srv zijn toebedeeld aan resp. MGA (€ 133,4 mln.), MIRT (€ 15mln.) en Walstroom zeevaart (€ 20mln.).
[13] De bronmaatregel MGA heeft € 133,4 mln. extra gekregen voor het realiseren van stikstofruimte vanuit de resterende Srv-middelen.
[14] Inschatting totale opbrengst (met budget van € 1000 mln.) op basis van door RIVM berekende gemiddelde opbrengst bij besteding € 500 mln.

Verlagen Ruw Eiwitgehalte

Nederlandse diervoerbedrijven gaan actief meewerken aan de sectordoelstelling om het ruw eiwitgehalte in melkveerantsoenen stapsgewijs te verlagen naar maximaal 160 gram in 2025. Naar verwachting zal het RE-gehalte in 2022 uitkomen op 162 g/kg ds. Experts geven aan dat de verwachte daling van het ruw-eiwitgehalte aansluit bij de dalende trend die vanaf 2018 is ingezet. Tevens geven de experts aan dat de verwachte verdere daling in 2022 overeenstemt met het beeld dat melkveehouders, samen met hun adviseurs, momenteel veel aandacht besteden aan het optimaliseren van de rantsoenen. Als de verwachte daling daadwerkelijk gerealiseerd wordt, dan is daarmee een forse stap gezet in het realiseren van de managementmaatregel.

Weidegang

Er wordt gewerkt aan een plan van aanpak over hoe de sectordoelen in het kader van weidegang behaald kunnen worden. De focus ligt hierbij op de volgende 6 punten: jongvee, voorjaarsweiden, automatische melksystemen, meten en registeren, veelweiders belonen, en inrichting van de omgeving. Omdat de uitwerking van de instrumenten tijdrovend is, lukt het niet om de deze nog dit weideseizoen uit te rollen. Dat betekent dat ook het behalen van 90 extra uren weidegang in 2022 naar verwachting niet zal worden gerealiseerd.

Stalmaatregelen

Er zijn veel onzekerheden door externe omstandigheden op zowel beleidsmatig als technisch vlak voor deze bronmaatregel. De Raad van State heeft op 7 september jl. uitspraak gedaan in het hoger beroep dat was ingesteld door de provincie Utrecht inzake de Wnb. Momenteel worden de uitspraken bestudeerd en de gevolgen ervan in beeld gebracht[15]. Onzekerheid over de effectiviteit van emissiearme stalsystemen in de praktijk volgt ook uit een rapport dat Wageningen Livestock Research (WLR) heeft opgeleverd. Het rapport concludeert dat er forse verbeteringen in het systeem van stalbeoordeling nodig en ook mogelijk zijn. Naar verwachting volgt in november een beleidsreactie. Daarnaast werkt WLR momenteel aan sectoranalyses voor pluimvee en vleeskalveren. Hierbij is sprake van enige vertraging. Ook wordt er gewerkt aan een nieuwe openstelling van de investeringsmodule van de Sbv voor melkvee en varkens. Deze was voorzien voor Q3 2022, maar waarschijnlijk moet de planning worden aangepast naar Q1 2023.

Omschakelprogramma

Bij het Pilot-Investeringsfonds van het Omschakelprogramma zijn er 60 aanvragen in behandeling geweest (stand 15 juli 2022), 39 daarvan zijn goedgekeurd. Op dit moment wordt een verlening van de pilot met één jaar (t/m juni 2023) uitgewerkt. De verwachting is dat dit in oktober formeel rond komt met het wijzigen van de subsidiebeschikking. De regelingen bedrijfsplannen en demonstratiebedrijven die onder de SABE-regeling zijn uitgewerkt, zijn op 1 november 2021 opengesteld. In april 2022 zijn bij een nieuwe openstelling alle vouchers wederom vergeven. De regeling voor demonstratiebedrijven leverde bijna 80 aanvragen op, waarvan er ruim 20 zijn goedgekeurd. De werkkapitaalregeling is op 1 januari 2022 opengesteld. De eerste aanvraag is goedgekeurd. Daarmee zijn alle vier regelingen onder het huidige programma opengesteld (geweest). Ondanks dat de uitvoering volgens planning verloopt, blijft de status oranje. Dit omdat niet duidelijk is of/wanneer de middelen die beschikbaar zijn gesteld voor lopende verplichting bij het GLB terug gaan komen, en op dit moment de middelen voor verdere uitrol ontbreken.

Mestverwerking

De subsidieregeling voor Mestverwerking wordt momenteel vormgegeven met een interne LNV werkgroep (PAV, WJZ en RVO). De regeling is in 2022 vertraagd doordat voorziene openstelling gelijk viel met de graslandderogatie onderhandelingen. Om hier niet mee te interfereren is gekozen openstelling uit te stellen naar Q4 2022. Kunstmestvervanging is al langere tijd een onderwerp dat met de Europese Commissie wordt besproken. Inmiddels heeft de Commissie een advies van het Joint Research Centre, waarin criteria zijn opgenomen. De subsidieregeling zal aansluiten bij deze criteria.[16]

[15] Vanwege de onzekerheid over de werking van de systemen heeft het kabinet in de brief van 25 november 2022 het voornemen dat initiatiefnemers een natuurvergunning moeten aanvragen bij gebruik van emissiearme stalsystemen, dat daarbij een passende beoordeling moet worden uitgevoerd. De vergunningen kunnen alleen nog onder striktere voorwaarden worden verleend.

[16] De subsidieregeling is op 1 december 2022 opengesteld.

3.3 Maatregelen Mobiliteit en bouw

Het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (IenW) en het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) zijn verantwoordelijk voor de implementatie van de maatregelen binnen het domein mobiliteit en bouw (zie tabel 3).

Maatregelen mobiliteit en bouw	Status	Fase	Datum openstelling	Reductie potentieel		Budget
IenW				**Min**	**Max**	**Mln.**
Retrofit binnenvaart	😐↑	Uitvoering	Loopt	4,2	4,2	79
Elektrisch taxiën	☺	Initiatie	ntb	0,3	0,4	10
Gerichte handhaving AdBlue systemen	☺	Ontwerp	ntb	2,0	2,0	20
Walstroom zeevaart	☺	Uitvoering	Q1 2022	0,3	0,3	32[17]
IenW en BZK						
Maatregelen Bouw	☹↓	Uitvoering	Q2 2022	NVT	NVT	500[18]
Pilots verduurzaming Bouw	☺	Uitvoering	Loopt	NVT	NVT	25

Tabel 3. Bronmaatregelen voor het domein mobiliteit en bouw

Structurele maatregelen

In het kader van de structurele aanpak stikstof is IenW verantwoordelijk voor implementatie van vier bronmaatregelen binnen het domein mobiliteit.

Retrofit

Binnen de subsidieregeling verduurzaming binnenvaart is vanuit de structurele aanpak budget beschikbaar voor retrofit van motoren met een SCR katalysator[19]. De uitputting daarvan loopt niet goed. Schippers zijn huiverig om te investeren in een katalysator die alleen NOx uitstoot reduceert. Om vergroening aan te tonen moeten ook ander uitstootwaarden worden aangepakt. Om deze reden is motorvervanging aantrekkelijker en wordt er gevraagd naar subsidie op roetfilters. Er wordt gewerkt aan een gewijzigde invulling van de regeling. TNO heeft onderzoek uitgevoerd naar de kosteneffectiviteit van alternatieven. Op basis van dit onderzoek is een voorstel gemaakt voor bijsturing waarmee in het tweede kwartaal is ingestemd. Hiermee wordt het mogelijk om ook roetfilters te subsidiëren en om de aanvraag voor grotere motoren te stimuleren. De aanpassingen zullen in Q4 2022 in de Staatscourant gepubliceerd worden.

Elektrisch Taxiën

Voor de mogelijkheden voor Elektrisch taxiën heeft Schiphol in 2022 een volgende stap gezet en schaalt de pilot die in de haalbaarheidsstudie is uitgevoerd, op. Schiphol kocht in 2022 twee taxibots. Afgelopen jaar is het resultaat van de haalbaarheidsstudie naar de mogelijkheden om elektrisch taxiën op Schiphol in te voeren, openbaar gemaakt. Om duurzaam taxiën uiterlijk in 2030 in te kunnen voeren als standaardprocedure op Schiphol zijn waarschijnlijk ingrijpende aanpassingen nodig aan de infrastructuur, de processen en de techniek. De stikstofproblematiek in relatie tot Schiphol staat momenteel nadrukkelijk in de belangstelling, met name vanwege de aanvraag van Schiphol voor een natuurvergunning. Dit kan consequenties hebben voor de wijze waarop en de snelheid waarmee duurzaam taxiën wordt ingevoerd. Ook kan het consequenties hebben voor het door het PBL ingeschatte technisch potentieel effect.

Adblue

Voor wat betreft de Gerichte handhaving AdBlue is in 2022 gestart met fase 1, waarin door Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT) wordt gewerkt aan het verder opbouwen van de informatiepositie en op het inzetten van toezichts- en opsporingscapaciteit. Hierbij maakt de ILT gebruik van zowel administratieve als wegkantcontroles en wordt bekeken of innovatieve 'snuffelbussen' ingezet kunnen worden om de controles nog effectiever te maken. Voor fase twee volgt een nieuw bestedingsplan met

[17] De bronmaatregel Walstroom heeft € 20 mln. extra gekregen voor het realiseren van stikstofruimte t.b.v. vulling van het SSRS vanuit de resterende Srv-middelen.
[18] Er staat € 500 mln. nu uitgewerkt in bestedingsplannen t.b.v. maatregelen bouw onder de noemer Routekaart schoon en emissieloos bouwen (SEB). Daarnaast staat er € 500 mln. als overige reservemiddelen op de AP voor de borging van de structurele aanpak.
[19] In de subsidieregeling was afgelopen jaren ook budget voor motorvervanging vanuit de greendeal beschikbaar, dit budget is uitgeput. Vanuit de "Hordijkmiddelen" is aanvullend budget voor de subsidieregeling verduurzaming binnenvaart beschikbaar gekomen, voor 2022 is dit € 10 miljoen.

oog op voorziene uitbreiding qua personeel en materieel. In het najaar van 2022 wordt besluitvorming voor dit bestedingsplan voorbereid, waarbij geput wordt uit de inzichten uit fase 1.

Walstroom

Gezamenlijk met de RVO is een subsidieregeling opgesteld voor de bronmaatregel Walstroom voor zeescheepvaart. Vanuit deze regeling wordt geprobeerd te sturen op de maximale stikstofreductie. Op 17 maart 2022 is de subsidieregeling gepubliceerd en de eerste tender is geopend op 21 maart. Er zijn in de eerste tender 6 aanvragen ingediend die gezamenlijk het beschikbare budget overschrijden. De tweede tender gaat open vanaf september. Er wordt overwogen het budget voor de derde en vierde tender op te hogen, zodat goede projecten ook direct uitgevoerd kunnen worden. Daarbij wordt overwogen om per tender het subsidiebedrag te verhogen in combinatie met een ondergrens aan te behalen stikstofreductie[20]. Dit geeft voor de aanvragers meer zekerheid en voorkomt dat bij een te ruim budget, ook projecten met maar weinig, of geen reductie toch in aanmerking komen.

Maatregelen in de bouw: Routekaart Schoon en Emissieloos Bouwen

De subsidieregeling is op 9 mei 2022 opengesteld. Binnen enkele uren was de regeling overtekend. Er is budget naar voren gehaald om meer aanvragen te kunnen honoreren, dit gaat ten koste van het beschikbare budget voor de regeling in latere jaren. Op basis van opgedane ervaringen wordt de regeling momenteel gereed gemaakt voor 2023, waarschijnlijk zal als onderdeel van de wijziging wederom budget naar voren gehaald worden. De status van deze bronmaatregel wijzigt naar rood, omdat geen besluitvorming over de routekaart en ondertekening van het convenant plaats heeft gevonden. De reden hiervoor is dat aanvullende financiering ontbreekt. De ambitie van 60% emissiereductie staat daarmee onder druk. [21]

Pilots bouw

Er zijn twee pilots in uitvoerig: A16 Rotterdam en HOV in ’t Gooi. Een derde project, te weten gezondheidscentrum ‘t Harde (RVB), is eind september 2021 door BZK goedgekeurd. De aanbesteding loopt maar is vertraagd. De start van de uitvoering staat gepland voor 2022. Het dijkversterkingsproject Wolferen-Sprok (RWS) is de vierde pilot die is goedgekeurd. Deze pilot is in Q3 2022 gestart en het monitoringsplan opgesteld. RVB en ProRail zijn beiden bezig met nieuwe voorstellen, welke worden verwacht in Q4. Daarnaast hebben organisaties voorstellen ingediend voor de DKTI-regeling om met name pilots in de woningbouwsector te realiseren. Deze zijn door RVO. In totaal gaat het om 12 projecten. Tot slot is een monitoringssystematiek uitgewerkt om het lerend vermogen van de pilots te vergroten. De drie lopende pilots worden gemonitord en de eerste monitoringsresultaten zijn in Q1 2022 gepresenteerd.

[20] De bronmaatregel Walstroom heeft € 32 mln. Hordijkmiddelen ontvangen om walstroomvoorzieningen te kunnen subsidiëren waarmee het pakket wordt versterkt en € 20 mln. extra gekregen voor het realiseren van stikstofruimte t.b.v. vulling van het SSRS vanuit de resterende Srv-middelen..
[21] Op 25 november 2022 heeft het kabinet besloten € 400 miljoen aanvullend ter beschikking te stellen (Kamerstukken II, 2022-2023, 23249).

4. Raakvlakdossiers

In dit hoofdstuk wordt aandacht besteed aan de onderdelen die van invloed zijn op - of een directe relatie hebben met de implementatie van de bronmaatregelen. In deze rapportage is opgenomen de voortgang van de implementatie van de monitoring van bronmaatregelen, het legalisatieprogramma, het SSRS, de GGA en de toestemmingsverlening.

4.1 Monitoring

Op 23 maart 2021 heeft (het toenmalige) DG Stikstof het consortium - bestaande uit het PBL, het RIVM en de WUR - verzocht een voorstel te doen voor een werkprogramma voor monitoring van en rapportage over het programma stikstofreductie en natuurverbetering. Dit voorstel omvat de in de Wsn voorgeschreven rapportages en twee aanvullende rapportages, onder meer over de sociaaleconomische effecten van het programma stikstofreductie en natuurverbetering.

Op 1 december 2021 heeft het consortium de verkenning “werkprogramma monitoring en evaluatie stikstofstofreductie en natuurverbetering” aan DGLGSLG&S aangeboden. Op grond hiervan blijkt welke onderdelen van de gevraagde rapportages vanaf 2022 mogelijk zijn, en welke datavoorzieningen en methodieken nog (verder) ontwikkeld moeten worden om de komende jaren het werkprogramma uit te kunnen bouwen. M.b.t. de datavoorziening zijn met name voor de “natuuronderdelen” nog grote stappen te zetten die meerdere jaren in beslag zullen nemen. De verkenning is daarmee een bouwsteen in het groeipad naar een volwaardig monitorings-, rapportage en evaluatiesysteem.

Vanuit de bevindingen van de verkenning zijn grofweg drie vervolgtrajecten in gang gezet:

a. De informatievoorzieningsketen wordt op orde gebracht; de verbeteringen en aanvullingen voor de natuurmonitoring zullen vorm krijgen via de uitvoering van de Businesscase “VHR compleet” waarover het Bestuurlijk Overleg natuur in het 4e kwartaal een besluit zal nemen;
b. In afstemming met de departementen en provincies is een afweging gemaakt over de precieze scope van het verzoek aan het consortium en dit is verwerkt in het voorstel voor het definitieve verzoek;
c. Het definitieve verzoek aan het consortium voor het opstellen en uitvoeren van het werkprogramma wordt afgerond; de formalisering van het verzoek vindt plaats in het 4e kwartaal via de daarvoor gebruikelijke gremia.

4.2 Legalisatieprogramma

Het kabinet vindt het van groot belang dat de meldingen snel worden gelegaliseerd en voelt zich daarvoor verantwoordelijk. Het legalisatieprogramma dat uit deze wettelijke verplichting voortvloeit, is op 28 februari 2022 vastgesteld en wordt nu uitgevoerd. In de voortgangsbrief van 16 juli 2021 (Kamerstuk 35 334, nr. 160) is vastgesteld dat de effecten van de Srv, de Lbv en de Rpav gebruikt worden om deze activiteiten te legaliseren. Verder heeft het kabinet € 250 mln. naar voren gehaald uit de tweede tranche van de Lbv om de provincies in staat te stellen maatwerk te leveren en de meldingen versneld te legaliseren. Daarvoor wordt momenteel een regeling uitgewerkt die naar verwachting begin 2023 wordt gepubliceerd in de Staatscourant. Vooruitlopend daarop hebben de provincies op 4 augustus jl. een brief ontvangen met daarin de voorwaarden van deze regeling zodat zij alvast voorbereidingen voor maatregelen kunnen treffen. Tot slot is op 14 oktober 2022 vastgesteld dat de inzetbare ruimte uit de 500-600 piekbelasters met voorrang naar de PAS-meldingen gaat.

Om te borgen dat er zo spoedig mogelijk zoveel als mogelijk stikstofruimte wordt gerealiseerd, worden er verschillende sporen uitgedacht om meer stikstofruimte te creëren voor de PAS-meldingen, bijvoorbeeld door bronmaatregelen te optimaliseren zodat de ruimte neerslaat waar dat voor de melders gunstig is. De inzet van stikstofruimte is alleen daar mogelijk waar de ruimte niet nodig is voor natuurbehoud of -herstel.

Er wordt ook uitgezocht wat de mogelijkheden zijn voor PAS-melders om met verduurzamingsmaatregelen stikstofruimte te winnen (en vervolgens eventueel via intern salderen legaal te worden). Daarbij moet de gereduceerde stikstofruimte wel met zekerheid vaststaan.

De eerste 29 meldingen hebben inmiddels te horen gekregen dat ze legaal zijn op basis van intern salderen. Met de ruimte uit de Srv zijn door de provincie Limburg zes ontwerpbesluiten genomen om de geverifieerde meldingen die in deze ruimte passen om te zetten in vergunningen. Het is de verwachting dat begin 2023 voor nog meer meldingen de vergunningverlening plaats kan vinden.

4.3 Stikstof Registratie Systeem

De Release van AERIUS Register 2021 en de bijbehorende versie van het SSRS, SSRS 2021 vond plaats op 19 juli 2022. Op die datum is in het SSRS stikstofdepositieruimte ter beschikking gekomen uit de Srv. Het betreft de ruimte uit batches 1 t/m 3. Gezien de locaties van de Srv-deelnemers betreft dit vooral ruimte in de provincies Noord-Brabant en Gelderland en het noorden van de provincie Limburg. Gemiddeld berekend over alle (bijna) overbelaste hectares met voor stikstof gevoelige habitats en leefgebieden van soorten in alle Natura 2000 gebieden in Nederland bedroeg dit, na afroming van 30%, gemiddeld 1,07 mol/ha/jr. Lokaal gezien en in absolute zin varieert de beschikbare ruimte van minimaal 0,01 tot maximaal 0,06 mol/ha/jr op hectares in Natura 2000 gebied De Wieden in Overijssel en van 0.06 tot maximaal 42,95 mol/ha/jr op hectares in Natura 2000 gebied De Veluwe.

Deze ruimte kan beschikbaar worden gesteld ten behoeve van toestemmingsverlening voor woningbouwprojecten en 7 MIRT-projecten, clusters van woningbouwprojecten en het legaliseren van PAS meldingen. Daarmee is in het SSRS voor het eerst ruimte beschikbaar gekomen voor het legaliseren van PAS meldingen. De Srv-ruimte in SSRS versie 2021 is beschikbaar tot 22 november 2022. De Srv-ruimte in het SSRS die op die datum niet is benut zal worden geactualiseerd en daarna wederom ter beschikking gesteld.

Op 19 juli 2022 is ook een wijziging van de Regeling natuurbescherming in werking getreden. Met die wijziging is o.a. de landelijke verlaging van de snelheid op rijkswegen geschrapt als bronmaatregel voor het SSRS. De niet via het SSRS benutte ruimte van deze maatregel komt daarmee ten goede aan de natuur.

In het derde kwartaal van 2022 heeft RVO de werkzaamheden voortgezet ten aanzien van het kunnen vaststellen van de vanuit de Srv t.b.v. het SSRS beschikbaar komende stikstofdepositieruimte uit batch 4. Deze ruimte komt naar verwachting beschikbaar in het eerste kwartaal van 2023 samen met niet benutte en geactualiseerde ruimte uit batch 1 t/m 3. De Release van Register versie 2022, waarin die ruimte uit batch 1 t/m4 beschikbaar komt, is voorzien in februari 2023.

5. Beheersaspecten

5.1 Voortgang bronmaatregelen

Bij het opstellen van de kwartaalrapportage wordt de voortgang van de bronmaatregelen gemonitord. Onderstaand tabel is een overzicht weergegeven van de behaalde mijlpalen in Q4 2022. In tabel 4. En 5. zijn de belangrijkste mijlpalen van het vierde kwartaal als ook voor aankomend jaar opgenomen.

Maatregel	Mijlpaal	Toelichting
AdBlue	Plan van aanpak	Het plan van aanpak is door de ILT vastgesteld op 1 juli. Hiermee kan de AdBlue handhaving formeel worden opgenomen als onderdeel van de toezichtstaken in bijvoorbeeld reguliere wegkantinspecties. In het najaar van 2022 wordt besluitvorming voorbereid over de voorziene uitbreiding qua personeel en materieel.
Pilot verduurzaming bouw	Pilot project Wolfren-Sprok van start	Het dijkversterkingsproject is in Q3 van start gegaan en het monitoringsplan is opgesteld.
Retrofit	Tussenevaluatie TNO	

Walstroom zeevaart	Beschikkingen en openstelling 2e tranche	De beschikkingen zijn in Q3 2022 uitgegeven. De tweede tranche staat open van 4 september tot 4 november in resp. Q3 en Q4 2022.
Stalmaatregelen	Sectoranalyse	WUR is gestart met de sectoranalyse melkvee, een eerste concept wordt verwacht in Q4 2022.

Tabel 4. Behaalde mijlpalen in Q3 2022

Wijzigingen voortgang

In het derde kwartaal van 2022 is de planning van de implementatie[22] van de volgende maatregelen aangepast. Het betreft in dit kwartaal vier maatregelen die nieuwe vertraging in mijlpalen kennen.

	Q3 2022			Q4 2022			Q1 2023			Q2 2023			Q3 2023		
Bronmaatregelen	jul	aug	sep	okt	nov	dec	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep
Maatwerk piekbelasters industrie	Definitieve beschikkingen														
Verkenning aanpassing BBT							Inwerkingtreding wetgeving						In uitvoering		
Srv													Productiecapaciteit veehouderij locaties ontmantelt		
MGA				1e tr. Sluiting periode, aankoopovereenkomsten						2e tr. Openstelling/ aanvragen deelname provincies					
Lbv															
Verdunnen mest				Bijsturingsplan gereed											
Verlagen ruw eiwitgehalte (RE) in veevoer				Evaluatie pilots											
Vergroten aantal uren weidegang	Aanpassing/ invulling eco-regeling						Inwerkingtreding Eco-regeling (GLB) Jaarlijkse evaluatie								
Stalmaatregelen	Sectoranalyse melkvee Vaststelling regeling (o.a. consultatie EU) door M			vaststellen aanscherpingnormen			Openstelling regeling								
Mestverwerking				Definitieve openstelling Beoordeling aanvragen			Toekennen subsidie Beoordeling aanvragen								
Omschakelprogramma				Evaluatie jaarlijks											
Retrofit binnenvaart	Tussenevaluatie TNO						Openstelling 3de deel subsidieregeling								
Elektrisch taxiën	Start Pilot			Resultaten pilotfase			Eindrapport pilotfase met inzicht in potentiële reductie			Ontwerpen (stimulerings) regeling					
Walstroom zeevaart	2e tranche uitwerken Openstelling 2e tranche			Openstelling 2e tranche Uitgeven beschikking											
Handhaving Ad Blue	Gerichte acties op basis van verkenning												Eindrapport Fase 1 Voorbereiden fase 2		
Pilots verduurz. Bouw	Dijksversterking Wolferen-Sprok			Monitoring en evaluatie opdracht (Goudappel)											
Maatregelen bouw				Besluitvorming Routekaart SEB			Start uitvoering: Routekaart								

Tabel 5. Planning belangrijkste mijlpalen implementatie bronmaatregelen in 2022/2023

Onderdeel	Betreft	Verschuiving		Toelichting
Saneringsregeling varkenshouderij	Productiecapaciteit veehouderijlocaties ontmanteld	Q1 2023	Q3 2023	In enkele gevallen is uitstel aan individuele deelnemers verleend. Dat betekent dat de ontmanteling van de productiecapaciteit en daarmee ook de definitieve subsidievaststelling opschuift. Naar verwachting zullen de laatste verzoeken tot definitieve subsidievaststelling in Q3 2023 worden ingediend bij RVO. Dit heeft ook impact op wanneer de vrijgekomen stikstofruimte in het SSRS kan worden ingevoerd.
MGA	Sluiting periode aankoopovereenkomsten Afvoeren dieren Sloop stallen / productielocaties	Q3 2022 Q1 2023 Q3 2023	Q4 2022 Q4 2023 Q4 2023	De MGA-1 blijft langer open. Dit geeft aanvragers meer tijd om zich aan te melden. De openstelling van MGA-2 verandert van Q3 2022 naar Q2 2023.

[22] Onder de implementatie wordt verstaan de uitwerking en uitvoering van de maatregel tot en met de beleidsevaluatie en effectmonitoring te behoeve van het programma Wsn dan wel de inrekening van het effect (in een register) ten behoeve van vergunningverlening.

	Uitwerking regeling 2de tranche + MR Openstelling / aanvragen deelname provincies Sluiting periode aankoopovereenkomsten Afvoeren dieren Sloop stallen / productielocaties Evaluatie MGA tranche 2	Q2 2022 Q3 2022 Q1 2025 Q1 2024 Q4 2025 Q1 2024	Q2 2023 Q2 2023 Q4 2025 Q4 2026 Q4 2026 Q2 2024	
Vergroten aantal uren weidegang	Planning instrumentarium Uitrol instrumentarium	Q3 2022 Q4 2022	Q4 2022 Q1 2023	Het onderdeel planning instrumentarium wordt met een kwartaal verlengd. Het onderdeel Uitrol instrumentarium wordt uitgesteld naar Q1 2023 en loopt door tot en met Q4 2025.
Mestverwerking	Definitieve regeling / openstelling Beoordeling aanvragen Toekennen subsidie (beschikking)	Q3 2022 Q3 2022 Q4 2022	Q4 2022 Q4 2022 Q1 2023	De regeling is in 2022 vertraagd doordat voorziene openstelling gelijk viel met de graslandderogatie onderhandelingen. Om hier niet mee te interfereren is gekozen openstelling uit te stellen naar Q4 2022.

Tabel 6. Overzicht aangepaste mijlpalen in Q3 2022

Overzicht geplande mijlpalen in het vierde kwartaal van 2022

In het vierde kwartaal van 2022 zijn volgende mijlpalen voorzien:

Onderdeel	Mijlpaal
Programmaniveau	n/a
Openstelling regelingen	Mestverwerking
Concept regelingen	
Bestedingsplannen	
Bijstelling regelingen	
Evaluaties	Mestverdunning: kennisprogramma en subsidieregeling, Verlagen ruw eiwitgehalte veevoer, omschakelprogramma, elektrisch taxiën, walstroom zeevaart: 1e tranche, Pilot verduurzaming bouw

Tabel 7. Overzicht van de in Q4 2022 geplande mijlpalen

5.2 Prognose stikstofreductie bronmaatregelen structurele pakket

Wijzigingen en aandachtspunten prognose reductie

Het PBL heeft in samenwerking met het RIVM, het TNO en CE Delft op verzoek van het kabinet geanalyseerd wat de te verwachten effecten zijn ten aanzien van o.a. de stikstofreductie van de bronmaatregelen binnen het structurele pakket. Het kabinet heeft op basis hiervan het doelbereik gepresenteerd in de brief van 24 april 2020 voor het doeljaar 2030[23] (Kamerstuk 35334, nr. 82).

[23] zie ANALYSE STIKSTOF-BRONMAATREGELEN, PBL in samenwerking met TNO, CE Delft, RIVM. 24 april 2020, link naar Analyse Stikstof Bronmaatregelen

In tabel 8. is het actuele beeld van de potentie stikstofreductie van de bronmaatregelen binnen het structurele pakket weergegeven. De verwachte effecten in 2030 zijn gebaseerd op de rapportage van het PBL uit 2020 voor wat betreft de prognoses voor het zichtjaar 2030. Het groeipad betreft een ambtelijke inschatting op basis van de voortgang van de implementatie.

	Potentie stikstofreductie + ambtelijke inschatting groeipad																		Structurele aanpak stikstof 24 april 2020	
kwartaalrapportage Q3 2022	2021		2022		2023		2024		2025		2026		2027		2028		2029		2030		2030	
	min	max	min	max	min	max	min	max	min	max	min	max	min	max	min	max	min	max	min	max	min	max
Totaal bronmaatregelen	0	0	1	1	18	25	35	45	47	59	53	76	60	91	67	116	74	131	82	155	103	180
Industrie	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5	0	5
Effect subsidiestop ISDE		0,1		0,1		0,1		0,1		0,1		0,1		0,1		0,1		0,1	0,0	0,1	0,0	0,1
Maatwerk piekbelasters industrie																			0,0	0,3	0,0	0,3
Verkenning aanpassing BBT																			0,0	5,0	0,0	5,0
Agro	0	0	0	0	17	24	33	42	44	56	49	72	55	86	61	110	68	125	76	143	96	167
Verhoging subsidieregeling sanering varkenshouderijen																			0,0	0,0	2,1	2,1
Gerichte opkoop piekbelasters rond N2000 gebieden (MGA)			0,0	0,0	5,0	7,0	7,0	7,0	12,0	12,0	12,0	12,0	12,0	12,0	12,0	12,0	12,0	12,0	12,0	12,0	9,1	9,1
Landelijke beëindigingsregeling veehouderij (Lbv)					0,0	0,0	7,0	10,0	8,0	10,0	10,0	12,0	10,0	14,0	10,0	16,0	10,0	18,0	10,0	20,0	31,7	31,7
Verdunnen mest			0,0	0,0	0,0	0,0	1,0	1,0	2,0	4,0	2,3	9,2	2,3	9,2	2,3	9,2	2,3	9,2	2,3	9,2	2,3	9,2
Stalmaatregelen					0,0	0,0	5,0	5,0	8,0	8,0	10,0	10,0	15,0	15,0	20,0	30,0	25,0	36,0	29,0	41,0	29,0	41,0
Verlagen ruw eiwitgehalte (RE) in veevoer			0,0	0,0	11,0	14,0	12,0	16,0	13,0	18,0	14,0	25,0	15,0	32,0	16,0	39,0	18,0	46,0	18,0	53,5	18,0	67,0
Vergroten aantal uren weidegang	0,0	0,0	0,0	0,0	0,6	2,8	0,6	3,3	0,8	3,7	0,8	3,7	0,8	3,7	0,8	3,7	0,8	3,7	0,8	3,7	0,8	3,7
Omschakelprogramma																			3,5	3,5	3,5	3,5
Mestverwerking																			NTB		NTB	
Mobiliteit & bouw	0	0	1	1	1	1	2	3	3	3	4	4	5	5	6	6	6	6	7	7	7	7
Retrofit binnenvaart	0,0	0,0	0,5	0,5	0,7	0,7	1,0	1,0	1,5	1,5	2,1	2,1	3,1	3,1	3,5	3,5	3,8	3,8	4,2	4,2	4,2	4,2
Elektrisch taxiën																			0,3	0,4	0,3	0,4
Gerichte handhaving AdBlue systemen			0,0	0,0	0,5	0,5	1,3	1,3	1,5	1,5	1,6	1,6	1,7	1,7	1,8	1,8	1,9	1,9	2,0	2,0	2,0	2,0
Walstroom zeevaart			0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,2	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
Pilots verduurzaming Bouw																			NVT		NVT	
Maatregelen Bouw																			NVT		NVT	

Tabel 8. Geprognosticeerde reductie van de bronmaatregelen voor het structurele pakket, exclusief woningbouw en MIRT. Kleuren van cijfers in tabel: blauw: prognose ambtelijk bijgesteld in afgelopen periode. oranje: signalen dat prognose bijgesteld dient te worden. rood: prognose effect van de maatregel is bijgesteld. De rechterkolom geeft de prognose cijfers zoals weergegeven in Kamerbrief 35334, nr. 82. De groeipaden tot en met 2023 zijn ambtelijke inschattingen.

5.3 Budgettaire overzicht

Voor de uitvoering van de bronmaatregelen is binnen de structurele aanpak € 3,1 mld. gereserveerd. Dit is inclusief de toegevoegde gelden naar aanleiding van besluitvorming over de partiële bouwvrijstelling. De MGA is gefinancierd vanuit de begrotingsreserve en wordt separaat verantwoord. In bijlage A. is het budgettaire beeld per departement en per bronmaatregel weergeven.

Structureel pakket	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	Cum.
EZK	0	0	15	5	0	0	0	0	0	0	0	20
LNV	3	53	256	481	448	159	304	72	36	36	36	1884
IenW	4	18	117	94	95	82	70	56	37	37	40	648
AP Stikstof (algemeen)	0	0	3	117	110	62	60	75	65	65	60	617
BZK	0	4	13	17	13	6	6	8	3	3	3	75
Totaal	6	75	405	714	666	309	440	211	140	140	138	3245

Tabel 9. De verdeling van de middelen voor de uitvoering van de bronmaatregelen binnen de structurele aanpak

In tabel 10. is het budgettaire beeld op programmaniveau weergegeven. Hierin is de originele budgettaire reeks in beeld gebracht zoals opgenomen in de brief van 24 april aan de Tweede Kamer en de huidige reeks zoals verwerkt in de begroting. In de laatste rij is het actuele beeld weergegeven op basis van verstrekte informatie van de departementen in Q4 2021. Het verschil tussen huidige reeks en actueel beeld bij het structurele pakket bestaat uit € 133,4 mln. (overheveling middelen Srv (structurele pakket) naar MGA (begrotingsreserve).

Overzicht programmaniveau	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	Cum.
Originele reeks	107	561	955	479	172	155	153	153	150	150	148	3182
Hordijk		20	45	70	15							150
PAS melders	0	0	-6	-5	0	0	0	0	0	0	0	-10
Vrijgevallen onderuitputting												0
7e actieprogramma nitraat			-27	-22	-11	-10						-70
Originele reeks nieuw	107	581	967	522	176	145	153	153	150	150	148	3252
Huidige reeks	6	75	405	714	666	309	440	211	140	140	138	3245
Resterend op AP	0	0	6	149	132	109	277	105	102	102	97	1078

Tabel 10. Budgettaire verdeling op programmaniveau

Aandachtspunten budgettaire beeld

De aandachtspunten ten aanzien van het budgettaire beeld worden hieronder kort toegelicht.

Onderdeel	Toelichting
SPUK PAS-melders	De middelen van de tweede tranche van de Lbv (€ 250 mln.) worden naar voren gehaald. Door middelen naar voren te halen wordt het gerichter en versneld ingezet voor de legalisatieopgave waar de Lbv al mede voor stond.
Onderuitputting waterbassins mest (stikstofmiddelen Verdunde mest)	Onderuitputting van € 33 mln. voor mestverdunning.

Tabel 11. Aandachtspunten budgettaire beeld Q3 2022

Bijlage A. Budgettaire overzicht per bronmaatregel

In tabel 15 is het budgettaire beeld per departement en per bronmaatregel weergeven. Hierin is de originele budgettaire reeks zoals opgenomen in de brief van 24 april 2020 aan de Tweede Kamer en de huidige reeks zoals verwerkt in de begroting. Tot aan het moment dat alle middelen zijn overgeheveld naar de departementen wordt aangegeven welk deel nog beschikbaar is op de algemene post (resterend op AP) bij FIN. In de laatste rij is het actuele beeld weergegeven op basis van de verstrekte informatie van de departementen. De MGA is gefinancierd vanuit de begrotingsreserve en wordt separaat verantwoord.

EZK	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	Cum.
Maatwerk Piekbelasters												
Originele reeks		20										20
Huidige reeks		0	15	5								20
Resterend op AP		0	0	0								0
Totaal resterend AP	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	

LNV	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	Cum.
Srv												
Originele reeks	75	200										275
Huidige reeks		35	58	7								100
Resterend op AP												0
Lbv												
Originele reeks		100	700	200								1000
Huidige reeks		0	4	354	360	51	2,5					771,5
Resterend op AP		0	0	0	0	31	197,5					228,5
PAS-melders bij julibrief 2022			*30*	*207*		*13*						*250*
Kasschuif PAS-melders			*-30*	*43*		*-13*						*0*
Verdunnen mest												
Originele reeks		21	42	42								105
Huidige reeks		1	33	38	2	0	31,52					105
Resterend op AP												0
Stalmaatregelen												
Originele reeks				35	35	35	35	35	35	35	35	280
Huidige reeks			0	8	19	24	18	8	0	0	0	76
Resterend op AP			0	27	17	12	17	28	35	35	35	204
Verlagen eiwitgehalte veev.												
Originele reeks	10	21	21	21								73
Huidige reeks	2	5	18	18	15	6						63
Resterend op AP			1	3	4	3						10
Vergroten uren weidegang												
Originele reeks	1	1	0,5	0,5								3
Huidige reeks	1	0	0	2	1							3
Resterend op AP												0
Omschakelprogramma												
Originele reeks	10	65	50	50								175
Huidige reeks	0	12	7	24	31	32	32	36				175
Resterend op AP		0	0	0	0	0	0	0				0
Mestverwerking												
Originele reeks		2	2	2	2	2	1	1	1	1	1	15
Huidige reeks		0	0	2	2	2	5	1	1	1	1	15
Resterend op AP												0
MGA												
Originele reeks	0	96	249	1	1	0						347
Huidige reeks	0	0	133	0	0	0	0	0	0			133
Resterend op AP												0

Tabel 12. Budgettaire overzicht per departement en per bronmaatregel

IenW	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	Cum.
Retrofit binnenvaart												
Originele reeks	4	12	14	16	16	5	4	4	2	2		79
Huidige reeks Retrofit	0	5	5	11	13	13	13	13	2	2	0	79
Huidige reeks Motorvervanging			10									10
Resterend op AP												0
Handhaving Adblue												
Originele reeks		1	3	2	2	2	2	2	2	2	2	20
Huidige reeks		1	1,5	0	0	0	0	0	0	0	0	3
Resterend op AP		0	1,5	2	2	2	2	2	2	2	2	18
Walstroom zeevaart												
Originele reeks		4	6	2								12
Huidige reeks		0	27	19	10	8						64
Resterend op AP												0
Elektrisch taxien												
Originele reeks					7	1	1	1				10
Huidige reeks					7	1	1	1				10
Resterend op AP												0
Pilots verduurz. Bouw												
Originele reeks	5	10	10									25
Huidige reeks	3,8	11,2	10									25
Resterend op AP												0
Maatregelen bouw												
Originele reeks												0
Huidige reeks		0	47	61,75	62,5	57,5	53,75	40	32,5	32,5	37,5	425
Resterend op AP												0
MIRT Projecten												
Originele reeks			15									15
Huidige reeks			15									15
Resterend op AP			0									0
Totaal resterend AP	0	0	1,5	2	9	3	3	3	2	2	2	

BZK	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	Cum.
Maatregelen bouw												
Originele reeks												0
Huidige reeks		4	13	17	13	6	6,25	8	2,5	2,5	2,5	75
Resterend op AP												0
Totaal resterend AP	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Totaal huidige reeks middel	0	4	13	18	8	8	6	5	3	3	3	

AP Stikstof (algemeen)	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	Cum.
Totaal	0	0	3	117	110	62	60	75	65	65	60	617
Handhaving												
Originele reeks	2	4	6	8	10	10	10	10	10	10	10	90
Huidige reeks	0	0	3	6	0	0	0	0	0	0	0	9
Resterend op AP		0	3	6	0	0	0	0	0	0	0	9
Aanvullende middelen Hordijk												
Originele reeks			20	45	70	15						150
Huidige reeks			0	41	60	7						108
Resterend op AP			0	41	60	7						108
Reservegelden structurele aanpak stikstof												
Originele reeks		100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	1000
Huidige reeks		0	0	70	50	55	60	75	65	65	60	500
Resterend op AP		0	0	70	50	55	60	75	65	65	60	500

Vervolg Tabel 12. Budgettaire overzicht per departement en per bronmaatregel

Bijlage B. Risico's en aandachtspunten

Nr.	Risico	Omschrijving	Schikking
De prognose van de reductie versus de behoefte			
1	**Vertraging**	Het merendeel van de maatregelen kent een vorm van vertraging op de initiële planning. Vertragingen in het begin kunnen leiden tot vertragingen in de latere fasen. Redenen hiervoor zijn verschillend van aard, maar hebben over het algemeen te maken met complexiteit bij de uitwerking van de maatregel (draagvlak, sectorafspraak, Covid-19, EU consultatie).	De mogelijkheden tot het inlopen van deze vertragingen zijn beperkt. Vooralsnog is belangrijk om in kaart te brengen wat de vertraging betekent voor het zichtjaar 2025 in stikstofopbrengsten. Hierdoor dient ook de opgave voor 2025 in kaart worden gebracht. In het kader van de eerder geconstateerde vertraging wordt een intensiveringsplan opgesteld waarin de mogelijkheden van versnelling en intensivering worden onderzocht.
2	**Onzekerheid**	Het karakter van bepaalde bronmaatregelen veroorzaakt onzekerheid in de prognose van de effecten doordat het moeilijk inschatten is hoeveel en welke bedrijven deelnemen. De prognosticeerde effecten zijn hierdoor lastig te berekenen in zowel hoeveelheid als locatie.	Om hier meer inzicht in te krijgen zullen de departementen onderzoeken laten uitvoeren om bijvoorbeeld de beweegredenen om (al dan niet) deel te nemen aan een beëindigingsmaatregel inzichtelijk maken en te betrekken bij het ontwerp van de maatregel.
3	**Complexiteit**	Door de complexiteit van de maatregelen is het moment wanneer maatregelen stikstofreductie gaan opleveren moeilijk in te schatten. De implementatie van maatregelen en de bewerkstelliging van daadwerkelijke stikstofreductie kunnen door de complexiteit worden vertraagd.	Door per kwartaal de planning van de implementatie van de maatregelen te actualiseren wordt de voortgang, inclusief het moment dat deze reductie gaat opleveren inzichtelijk gemaakt en kan besluitvorming over bijsturing tijdig plaatsvinden.
4	**Interferentie**	De interferentie van de effecten van de verschillende maatregelen is nog niet met voldoende zekerheid in beeld te brengen. Voor de prognose van de stikstofreductie van zowel het pakket als geheel, als de individuele maatregelen is het van belang deze interferentie nader te onderzoeken en te kwantificeren.	De maatregelen zijn door PBL niet als pakket geanalyseerd waardoor de wisselwerking tussen de verschillende beleidsmaatregelen niet is meegenomen in de prognoses. Het kennisconsortium zal in 2023 een doorrekening van het gehele pakket maken, waarbij ook naar de samenhang wordt gekeken.
5	**Prognose**	Een aantal bronmaatregelen kent een bijgestelde prognose naar beneden. Deze bijgestelde prognoses verhogen de onzekerheid over het behalen van de doelstellingen en het wordt steeds waarschijnlijker dat de prognoses bij de minimale bandbreedte gaan uitkomen.	Er wordt gewerkt aan aanvullende maatregelen.
De samenwerking bij de implementatie			
6	**Methodieken monitoring**	De methodieken voor de monitoring van de bronmaatregelen moeten deels nog ontwikkeld worden voor een nauwkeurige vaststelling van het stikstofreductie effect van de individuele maatregel en het gehele pakket.	DGLGSLG&S heeft op 23 maart 2021 het kennisconsortium verzocht een systematiek op te zetten voor periodieke monitoring, evaluatie en verkenning van de staat van stikstof en het stikstofbeleid in relatie tot de ontwikkelingen van de natuur. Op 1 december 2021 heeft het consortium de verkenning "werkprogramma monitoring en evaluatie stikstofstofreductie en natuurverbetering" aan DGLGSLG&S aangeboden. Uit het resultaat van de zogenaamde "kwartiermakersfase" blijkt welke

Nr.	Risico	Omschrijving	Schikking
			onderdelen van de gevraagde rapportages vanaf 2022 zijn te realiseren, en welke datavoorzieningen en methodieken nog (verder) ontwikkeld moeten worden om de komende jaren het werkprogramma uit te kunnen bouwen. Voor meer informatie, zie onderdeel 3.1 van deze rapportage.
7	**Maatregelen op het lokale niveau**	Sommige provincies en gemeenten zijn bezig met het ontwikkelen en uitvoeren van hun eigen maatregelen om de stikstofopbrengst te vergroten.	Deze provinciale en gemeentelijke maatregelen kunnen conflicteren met de Rijksbronmaatregelen Heldere planning en communicatie is van groot belang, en ook het zorgen voor de betrokkenheid van provincies en gemeenten in besluitvormingsprocessen.
8	**Financiën**	Bij de uitvoering van de bronmaatregelen blijft het noodzakelijk om continu scherp te blijven op het budget en de verwachte uitputting.	De departementen wordt verzocht in de reguliere overleggen met FIN FEZ blijvend aandacht te besteden aan het juiste kasritme.

Tabel 13. Algemene aandachtspunten en risico's